

Дурманенко А., асист.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

КАЛАМБУР ЯК ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ЛЮБКА ДЕРЕША "КУЛЬТ" ТА ЙОГО ПЕРЕКЛАДУ ФРАНЦУЗЬКОЮ МОВОЮ)

Статтю присвячено проблемі перекладу каламбуру з української мови на французьку. У статті розглянуто основні характеристики каламбуру, досліджено специфіку відтворення каламбуру цільовою мовою, проаналізовано особливості та основні труднощі відтворення полісемантичних та парониматичних каламбурів роману Любка Дереша "Культ" французькою мовою.

Ключові слова: *гра слів, каламбур, переклад.*

Необхідною умовою адекватного перекладу є відтворення структурно-семантичних та функціонально-прагматичних особливостей оригіналу. Саме тому неабиякий інтерес у сучасному перекладознавстві викликає проблема передачі гри слів у художньому перекладі. Оскільки гра слів є не лише стилістичним засобом, а й особливістю авторського стилю, елементом цілісної мовно-стилістичної картини першотвору, переклад цього зображально-виражального засобу вимагає відтворення стилістики та національно-культурної специфіки оригіналу. Утім, це непросто завдання, зважаючи на структурні відмінності різних мов, національну та стилістичну своєрідність кожного тексту.

Актуальність нашого дослідження зумовлено необхідністю подальшої розробки одного з найважливіших аспектів теорії перекладу – проблеми перекладності, зокрема важливістю вивчення каламбуру як об'єкта перекладу, визначення його інформативних характеристик та художніх функцій, необхідністю комплексного вивчення різноманітних шляхів відтворення каламбуру засобами мови-реципієнта.

Метою розвідки є дослідження специфіки відтворення каламбурів оригіналу цільовою мовою задля виявлення лінгвостилістичних особливостей і труднощів відтворення гри слів та можливих шляхів їх подолання.

Об'єктом дослідження є структурні та лінгвостилістичні особливості каламбурів в українському художньому творі та його французькому перекладі.

Предметом нашого дослідження є особливості відтворення українських каламбурів засобами французької мови залежно від їх функцій та структурно-змістових характеристик.

Матеріалом дослідження є роман Любка Дереша "Культ" та його переклад французькою мовою, здійснений у 2009 році Оксаною Мізерак.

Наукова новизна роботи полягає в дослідженні основних характеристик каламбурів та специфіки відтворення французькою мовою каламбурів роману Любка Дереша "Культ" щодо збереження авторського задуму, стилю та художніх функцій.

Явище гри слів розглянуто в працях А.О. Щербина, Н.Д. Арутюнової, Л.С. Бархударова, Т.В. Булигіної, Л. Вітгенштейна, Г.Р. Гачечіладзе, В.Н. Комісарова, В.В. Коптілова, А.В. Федорова, А.Д. Швейцера, І.Р. Гальперіна, А.Д. Шмельова, М.В. Якименко, С.І. Влахова і С.П. Флоріна, В.С. Виноградова та ін. Проте аналіз останніх досліджень та публікацій засвідчив, що в сучасному перекладознавстві практично відсутні комплексні дослідження цього явища в українсько-французькій мовній площині. Маємо також визнати, що деякі дослідники ототожнюють поняття "гра слів" і "каламбур", а інші – розмежовують ці два явища, вважаючи, що "гра слів" є загальнішим поняттям, у той час як "каламбур" є одним із різновидів "гри слів".

За визначенням професора О.О. Тараненка, художній прийом гри слів полягає у "спеціальному використанні звукової, лексичної або граматичної форми слів, а також частин слів, фразеологізмів, синтаксичних конструкцій для створення певних фонетико- та семантико-стилістичних явищ, що ґрунтується на зіставленні й переосмисленні, обігруванні близькозвучних або однозвучних мовних одиниць із різними значеннями" [Тараненко 1997, 37] не лише на лексичному, а й на інших мовних рівнях. Каламбур є одним із різновидів цього явища, який полягає у використанні зовнішньої подібності або тотожності мовних одиниць з метою досягнення комічного (жартівливого, гумористичного, іронічного, сатиричного) ефекту.

У нашому дослідженні терміни "гра слів" та "каламбур" не розмежовуються, а за робоче визначення каламбуру взято

запропонований варіант дослідника М.В. Якименка: "Каламбур – це стилістичний зворот мови, що побудований на комічному використанні різних значень однозвучних чи близькозвучних (графічно оформлених) слів, частин слова, словосполучень або речень, а також на різних значеннях однієї і тієї ж з названих одиниць" [Якименко 1984, 8].

С.І. Влахов і С.П. Флорін запропонували такі класифікації каламбурів: А) залежно від матеріалу, з якого побудовано каламбур, та принципів його побудови: 1) фонетичні каламбури, у яких звукове вираження важливіше за смислове наповнення; 2) лексичні каламбури, у яких обігруються: а) цілі слова або частини слів (корені, афікси, "уламки" слів), б) багатозначність слів або омонімія, в) інші лексичні категорії (антонімія, етимологія і та ін.); 3) фразеологічні каламбури [Влахов, Флорин 1980, 292-293]; Б) залежно від стилістичних функцій та ролі у тексті каламбур може бути: 1) мовним зворотом, тобто елементом певного тексту; 2) самостійним твором, мініатюрою; 3) заголовком; 4) підписом до малюнків і карикатур [Влахов, Флорин 1980, 288].

Утім, обов'язковими компонентами структури будь-якого каламбуру будуть: "ядро (два елементи, об'єднані однаковою чи схожою фонетичною або графічною формою, але відмінні за змістом) та базисний контекст, що створює мінімальні умови реалізації елементів ядра в каламбурі" [Якименко 1984, 6].

Каламбур у художньому творі – це (найчастіше) свідомо створювана автором тексту "невідповідність", гра смислами, яка має викликати гумористичний, іронічний або сатиричний ефект внаслідок поєднання-протиставлення звичного звучання та незвичного і несподіваного значення.

Отже, сутність каламбуру полягає в зіткненні, або, навпаки, у несподіваному поєднанні двох несумісних значень в одній фонетичній (графічній) формі, а стилістична мета каламбуру – у створенні комічного ефекту та зосередженні уваги читача на певному місці твору. Саме тому під час відтворення цього стилістичного мовного звороту перекладачу необхідно зауважити та збагнути комічну гру смислами в усіх її нюансах, відшукати в мові перекладу такі виражальні засоби, які б забезпечували передачу не лише денотативної та конотативної інформації, але і якнайповнішу відповідність нового тексту первинному, у тому числі й за формою (внутрішньою і зовнішньою) [Ахманова 1964,

316]. Вирішення цієї проблеми залежатиме не лише від традицій та можливостей мови-реципієнта порівняно з мовою-джерелом, а й від структурно-змістових характеристик відтвореного каламбуру та контексту його вживання.

Хоча способи творення комічного в кожній мові свої, його універсальність (комічне національно своєрідне, але водночас у ньому проступають інтернаціональні і загальнолюдські риси) є основою для можливості його відтворення в іншомовній культурі. Однак, якщо неможливо одночасно відтворити предметно-логічний, конотативний компоненти змісту та формальне вираження мовного елемента оригіналу, перекладач має вибирати між ними, спираючись на контекст і враховуючи стиль першотвору та функціональне призначення цього елемента в тексті. Так, коли функціональна інформація (що несе естетичний, характеризуючий, типізуючий, індивідуалізуючий, апелятивний, валюнтативний компоненти значення [Якименко 1984, 11]) домінує над конкретним предметно-логічним змістом, перекладаючи, можна вдатися до заміни семантичної основи каламбуру оригіналу заради збереження форми. Проте, коли в інформативній структурі каламбуру оригіналу домінує предметно-логічна інформація і неможливо зберегти форму прийому засобами мови-перекладу, його зміст передається в некаламбурній формі, а спричинені втрати відшкодовуються застосуванням прийому компенсації – заміни невідтвореного елемента оригіналу аналогічним або іншим елементом, що компенсує втрату інформації і може здійснити аналогічний (чи подібний) вплив на читача. Компенсація може відбуватися шляхом створення каламбуру іншого типу або в іншому місці тексту, або ж за рахунок використання інших прийомів (рима, алітерація, графічне виділення і та ін.) з аналогічними стилістичними функціями.

У будь-якому разі, головним завданням перекладача та критерієм адекватності перекладу буде створення такого каламбуру або його компенсованого відповідника, який би природно ввійшов у всю систему стилістичних і образних засобів перекладного тексту, підкорявся головній меті всього твору, не спотворював ідейно-художній характер оригіналу, адекватно відтворював його зміст, образність та стилістичне забарвлення. Розглянемо детальніше особливості відтворення каламбурів на прикладі роману Любка Дереша "Культ".

Напружена інтрига, динамічний сюжет, яскраві образи, жорстока дійсність, обрамлена в шати чорного гумору – ось складники успіху творів Любка Дереша. Не став винятком і його роман "Культ", який оповідає про протистояння добра і зла в образах молодого студента Юрка Банзая та представника темного потойбіччя – старого завгоспа коледжу Романа Корія. Окрім містичних подій та ніжної закоханості студента-практиканта Юрка Банзая і його учениці Дарці Борхес, у романі зображено життя сучасної молоді, її світосприйняття, сподівання, кохання, проблеми, шкідливі звички, страхи та побут. Герої твору розмовляють живою українською мовою, а текст роману вирізняється експресивністю, іронією, комічністю ситуацій, широким уживанням алюзій, ненормативної лексики, діалектів, сленгу та гри слів.

Своєрідність мовних засобів створення комічного ефекту та активне використання стилістично зниженої лексики, реалій, фразеології в романі Любка Дереша "Культ" ставить перед перекладачем Оксаною Мізерак непросто завдання пошуку найвлучніших відповідників каламбурам оригіналу задля адекватного відтворення вихідного тексту засобами французької мови.

Найчастіше в тексті роману зустрічаємо каламбури, побудовані на полісемії слова. Так, на шкільному концерті невеличкий хор хлопчиків переспівувався з невеличким хором дівчаток російською: *Падаждьом мою маму? – Падаждьом. Твою мать. – On attend ta maman? – On attend. Ta mother!* У наведеному прикладі обігрується полісемія лексеми "мати", а саме: нейтральне значення "мама" – "жінка стосовно дитини, яку вона народила", та "мать" як складник нецензурного виразу на позначення незадоволення, роздратування. Оскільки семантичні значення французьких відповідників "maman" та "mère" не дозволяють використати їх для відтворення непристойного виразу, Оксана Мізерак вирішує вжити англійське слово "mother", семантичне наповнення якого припускає його вживання в нецензурному виразі аналогічного значення. У такий спосіб перекладач відтворює каламбур, зберігаючи зміст оригіналу та додаючи фразі експресивності за рахунок несподіваності появи в тексті англійського слова. Однак виникають сумніви, чи зможе франкомовний читач встановити імпліцитний асоціативний зв'язок "mother" – "motherfucker" та вірно трактувати зміст.

Створює гумористичний ефект і вживання автором такого полісемантичного каламбуру: *"Ніц так не красить жінку, як пергідроль"*, – *пригадав він стародавню приказку – Il repensa à un vieux slogan publicitaire: "Qu'est-ce qui fait pleurer les blondes peroxydées?"*. Авторський каламбур створюється подвійною актуалізацією лексеми "красити", яка реалізує в реченні одночасно свої два значення: "красити" – "робити гарним, прикрашати" та "красити" – "фарбувати". Завдання перекладача ускладнювалось не лише незбігом семантичного обсягу значення французького прямого відповідника обігруваного слова, але й необхідністю створення такого образного вислову, який би органічно вписувався в текст твору, відтворював його зміст та звучав, як знайомий франкомовному читачеві вираз. Не знайшовши можливості відтворити одночасно експліцитну та імпліцитну інформацію, перекладач приносить в жертву каламбур та методом уподібнення замінює "стародавню приказку" на "колишній рекламний слоган", який зовсім перекручує зміст оригіналу, хоча і допускає множинність прочитання. Але оскільки за контекстом Юрко Банзай згадав цей каламбурний вислів через те, що Іринка Риба-Сонце, прагнучи стати ще красивішою, пофарбувала волосся, французький варіант видається недоречним, хоча і звучить звичніше та рідніше для франкомовного читача.

Фразеологічні каламбури утворюються внаслідок трансформацій, що полягають у руйнуванні чи видозміні форми та/або змісту вихідної фразеологічної одиниці, причому досягається паралельне сприйняття як значення самого фразеологізму, так і прямого значення його компоненту(-ів). Проте, коли цільова мова має фразеологічний вираз, еквівалентний за своєю семантичною і формальною структурою виразові оригіналу, проблема відтворення цього типу каламбурів помітно спрощується. Так, синонімічно замінивши компоненти російського фразеологізму "вешать лапшу на уши" та поширивши його додаванням нових компонентів внаслідок часткової видозміни семантики фразеологічної одиниці, Любка Дереш створює у романі такий каламбур: *...обтяжуючи їхні довірливі вуха всілякими "макаронами", "ракушками", "мушельками", "ріжками", "шпагетті" та простою вермішелью перший сорт "екстра" – en racontant à ces crédules toutes sortes de salades: "scaroles", "roquettes", "batavias", "mâches" et de simples laitues, qualité première*

"extra". Аналізований фразеологічний каламбур побудовано на полісемії значення русизму "лапша": його прямому значенні "різновид макаронних виробів" та переносному – "неправда". Хоча у французькій мові існує фразеологізм з аналогічним значенням – "raconter des salades", перекладаючи, неможливо побудувати семантично ідентичний каламбур через неспівпадіння прямих значень обігруваного компонента у структурі фразеологізму ("la salade" замість "лапша"), внаслідок чого дещо змінюється семантичне значення речення. Втім, перекладач повністю зберігає структурні особливості каламбуру оригіналу, аналогічно обігруючи полісемію лексеми "la salade": її переносне значення "брехня, неправда" та пряме значення "салат". Отже, маємо визнати, що, незважаючи на певні зміни, у перекладі відтворено головне – стилістику оригіналу та функціональні характеристики фразеологічного каламбуру.

Зустрічаємо каламбури і в анекдотах, які розповідають герої роману. Важливо відзначити, що коли каламбур є частиною цілого тексту, його переклад буде зумовлений тісним зв'язком із контекстом та залежністю від нього, тоді як каламбури в анекдотах майже не пов'язані з контекстом цілого твору, що передбачає зовсім інший підхід до їхнього відтворення, адже тут вибір мовних засобів та можливих трансформацій буде порівняно більшим. Проте перешкодою в досягненні повноцінного перекладу такого фольклорного жанру, як анекдот, можуть виявитися не лише власне мовні розбіжності, а й, наприклад, питання лінгвокультурного характеру (відмінності у мовній картині світу різних народів, національно-психологічні чинники), а тому перекладач має ретельно добирати в мові перекладу адекватні засоби відтворення не лише функціонально-семантичних, а й структурно-композиційних характеристик та національно-культурних особливостей оригіналу.

Так, у тексті роману Любка Дереша "Культ" маємо такий анекдот: *А той того питає: "Ти в очко граєш? – вів Кеша, розважаючи Лісуна. – А той: "Ясно! Ше би не!", а той того тоді: "А в покер граєш?", а той: "А то ше куда?".* Гумористичний ефект створюється полісемією слова "грати": актуалізацією в анекдоті одночасно двох його значень – нейтрального значення "брати участь у якій-небудь грі" та ненормативного значення "здійснювати статевий акт"; а також полісемією лексеми "очко", яка реалізує в каламбурі свої розмовне значення "азартна картярська гра" та жаргонне значення "анальний отвір". Таким чином Оксані Мізерак необхідно було не лише

відтворити гру слів, побудовану на їх багатозначності, а й, за можливості, підібрати відповідники аналогічного мовного реєстру та досягти подібного комічного ефекту в перекладі. Оскільки французькі прямі відповідники обігруваних в оригіналі слів не мають аналогічних нейтральних та ненормативних значень, перекладач, аби з найменшими втратами відтворити оригінал, вирішує замінити весь український анекдот французьким жартом, у якому каламбурно обігрується лексема "tirer", реалізуючи в анекдоті своє нейтральне значення "тягти, витягувати" та ненормативне значення "здійснювати статевий акт": *Alors, c'est deux blondes. Elles poussent leur voiture qui est tombée en panne. Un type en BMW s'arrête et leur dit: "Salut les filles, vous voulez que j'vous tire?" Et les deux blondes en chœur: "Non merci, on est déjà en retard"*. Згаданий приклад є яскравим зразком творчого підходу перекладача до непростого завдання відтворення каламбурів у перекладі. Оксана Мізерак не лише компенсувала відтворення каламбуру оригіналу французьким каламбуром, у якому висміюється подібне зіткнення нормативного і ненормативного значень, а й віднайшла такий французький аналог анекдоту оригіналу, який сприйматиметься читачами перекладу як звичний та зрозумілий.

Створюється комічний ефект у романі і за рахунок каламбурів, побудованих на основі співзвучності слів-паронімів. Парономазія є стилістичною фігурою, утвореною зіставленням слів, різних за значенням, але подібних за звучанням. Варто уточнити, що парономастичний каламбур може будуватись не лише на зіткненні майже цілком співзвучних слів або слів, співзвучних лише у якійсь частині, але й за допомогою римованого перерахування слів або акумуляції слів-трансформацій якогось фонетичного інваріанта, тобто своєрідних метаплазмів [Гнатюк 2003, 82]. Зіставлення в тексті близькозвучних слів породжує нове, оригінальне, зовсім несподіване їхнє осмислення, що забезпечує створення жартівливого, іронічного або сатиричного ефекту.

Переклад каламбурів, побудованих на співзвучності слів, вимагає від перекладача вміння віднайти в цільовій мові два співзвучних слова, які б виконували у тексті аналогічні оригіналові стилістичні функції. Часом ресурси та узус мови перекладу дозволяють зберегти каламбур застосуванням прямих відповідників: *нетрадиційні традиції – les traditions non traditionnelles, у нерівному бою на рівному місці – dans un combat inégal sur un terrain égal*; однак частіше перекладач змушена

компенсувати каламбур оригіналу, наприклад, обігруючи в перекладі співзвучність інших його компонентів. Так, назву "графоманського дітища" вчителя географії "*l'i roma vorota, оченят її блиск*" у перекладі відтворено, як "*De sa bouche – l'embrasure, la lasure de ses yeux*". Оксана Мізерак компенсує каламбур обігруванням співзвучності інших компонентів вихідного тексту і в такий спосіб забезпечує функціональну відповідність перекладу оригіналу, відтворюючи образність та віршовану форму назви. Втім, важко погодитись, що "блиск" оченят вдало відтворено в перекладі, як "la lasure": оскільки це слово позначає у французькій мові "покриття для пористих матеріалів, яке захищає їх поверхню та поновлює колір" і в перекладі вживається у метафоричному значенні, читачі роману можуть неправильно трактувати таке образне уподібнення та надати виразу зовсім хибних конотацій. Іронічно-гумористичний опис фантастичних здібностей місцевого цілителя і чудотворця відображено в тексті роману такими співзвучними словами: *допомагає відкривати Трете око, Трете вухо і Третю ніздрю (для, відповідно, яснобачення, яснослухання, яснонюхання)* – *aide à ouvrir le Troisième Oeil, la Troisième Oreille et la Troisième Narine (pour, respectivement, une grande clairvoyance, une claire audition et un grand flair)*. У цьому випадку відтворення каламбуру ускладнено введенням авторських неологізмів, які вкрай важко відтворити у перекладі, не зазнавши втрат чи то у плані змісту, чи то у плані вираження. Оскільки в аналізованому прикладі предметно-логічна інформація домінує над функціональною і, відповідно, унеможливується зміна семантичного значення одиниць оригіналу, а французька мова не дає можливостей створення аналогічних новоутворень, каламбур у перекладі компенсовано іншою співзвучністю, а відтак – частково відтворено експресивність вихідного тексту.

Перекладаючи анекдот, Оксана Мізерак вдало відтворює ще один параномастичний каламбур шляхом заміни слів оригіналу лексемами іншого смислового значення, що дозволяє зберегти співзвучність та гумористичне протиставлення обіграваних одиниць: *Мужик дзвоне по телефону і питає: "Альо, ето пральня?" А йому кажуть: "Ага, бля, їбальня!.. МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ, МУДІЛА!" – Un gars fait un numéro et demande: "Allô, c'est bien l'hôtel?" Et à l'autre bout on lui répond: "C'est ça! Putain, et*

pourquoi pas le bordel... ici C'EST LE MINISTÈRE DE CULTURE, CONNARD!". Оскільки анекдот є своєрідним самостійним твором у тексті роману, він майже не залежить від контексту загальної оповіді та дозволяє подібні заміни.

Знаходимо в тексті оригіналу і каламбур, побудований на обігруванні компонентів будови слова – *вика(ка/па)на тобі Соля*. Відтворення цього каламбуру ускладнюється не лише лексико-морфологічними відмінностями французької та української мов, а й графічним позначенням в оригіналі чергування обігрованих складів. Неможливість відтворення у перекладі французькою оригінальної форми каламбуру не змушує перекладача знехтувати грою слів та обмежитись відтворенням лише одного з двох обігрованих значень лексеми. Майстерність Оксани Мізерак справді викликає захоплення, оскільки вона не лише відтворила семантичні та конотативні значення каламбуру "викакана-викапана", а й компенсувала каламбур оригіналу, побудований на обігруванні частин слова, каламбуром, побудованим на полісемії лексеми "craché". Іронічний ефект у перекладі забезпечується одночасною актуалізацією розмовного значення слова "craché" – "абсолютно схожий, копія, викапаний" та його переносного значення – "якого зневажають, на якого плюють": *voilà Solia toute crachée*. Таке перекладацьке рішення дозволило з мінімумом втрат компенсувати каламбур оригіналу та максимально точно відтворити зміст, стиль та образність першотвору.

Підсумовуючи, маємо визнати, що основні труднощі перекладу представлених у тексті роману полісемантичних та паронوماстичних каламбурів полягали у розбіжностях значень обігрованих лексем, каламбурному зіткненні значень різного мовного реєстру, семантичному та структурному розходженні обігрованих одиниць. І хоча, перекладаючи, не завжди вдавалось повноцінно відтворити каламбур оригіналу засобами французької мови, Оксана Мізерак не шукала легких шляхів (не вилучала каламбури та не відтворювала їх описово), а, за неможливості прямо передати каламбурну гру слів, намагалась компенсувати її функціональними відповідниками, творчо підійшовши до вирішення проблеми та засвідчивши свою високу перекладацьку майстерність.

Отже, проаналізований матеріал показав, що відтворення каламбурів вимагає від перекладача неабиякої винахідливості, відчуття мови-джерела і мови-реципієнта та уважного і

прискіпливого пошуку найвлучніших відповідників. Вирішальне значення у виборі відповідника каламбуру відіграють його структурно-змістові характеристики, контекстуальне оточення та стилістичні функції в тексті. Певна річ, у процесі перекладу каламбуру як невід'ємного складника оригінального твору та авторського задуму необхідно прагнути відтворити в повному обсязі не лише зміст, але й форму цього зображально-виражального засобу, його образність та художні функції в тексті першотвору. Втім, відмінності у структурі та узусі мов, розбіжності національно-культурних традицій передбачають неминучі втрати, які однак можна компенсувати зміною семантичної основи каламбуру, створенням у перекладі каламбуру іншого типу або в іншому місці тексту чи то використанням інших прийомів з аналогічними стилістичними функціями.

Проведене дослідження не є вичерпним. Подальше вивчення перекладу каламбурів може пролити світло на специфіку відтворення комічного як важливого складника сучасної художньої прози.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Влахов С., Флорин С.* Непереваемое в переводе / С. Влахов, С. Флорин. – Москва: Международные отношения, 1980. – 342 с.
2. *Гнатюк А.Д.* Засоби створення текстової імплікації та їх відтворення при перекладі (на матеріалі французької преси) // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ, 2003. – С. 80-82. – (Іноземна філологія; Вип. 34/36).
3. *Дереш Любка* Культ: Роман / Л. Дереш. – Харків: Фоліо, 2009. – 219 с.
4. *Словарь лингвистических терминов* / [авт.-уклад. Ахманова О. С.]. – Москва, Советская энциклопедия, 1964. – 608 с.
5. *Тараненко О.О.* Гра слів // *Культура слова*. – 1997. – №50 – С. 37-41.
6. *Якименко Н. В.* Каламбур как лингвостилистический прием в английском языке и пути его воссоздания в переводе: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04, 10.02.20 / Николай Васильевич Якименко; Киевск. пед. ин-т иностр. яз. – Киев, 1984. – 26 с.
7. *Deresh Lyubko* Culte: Roman / L. Deresh; [traduit de l'ukrainien par Oksana Mizerak]. – Stock, 2009. – 299 p.

Стаття надійшла до редакції 15.04.13.

Дурманенко А., асист.,
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко

**КАЛАМБУР КАК ПРОБЛЕМА ПЕРЕВОДА
(НА МАТЕРИАЛЕ РОМАНА ЛЮБКА ДЕРЕША "КУЛЬТ" И
ЕГО ПЕРЕВОДА НА ФРАНЦУЗСКИЙ ЯЗЫК)**

Статья посвящена проблеме перевода каламбура с украинского языка на французский. В статье рассмотрены основные характеристики каламбура, исследована специфика воссоздания каламбура оригинала целевым языком, проанализированы особенности и основные трудности воссоздания полисемантических и парониматических каламбуров романа Любка Дереша "Культ" при переводе на французский язык.

Ключевые слова: игра слов, каламбур, перевод.

Durmanenko A., Assistant Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv

**PUN AS A PROBLEM OF TRANSLATION
(BASED ON THE NOVEL "CULT" BY LUBKO DERESH
AND ITS TRANSLATION INTO FRENCH)**

The article is dedicated to the peculiarities of rendering pun from Ukrainian into French. The basic characteristics of pun and the peculiarities of pun translation from the source language into the target language are reviewed. The peculiarities and the basic problems of French translation of the polysemantic and paronomasia puns of the novel "Cult" by Lubko Deresh are analysed.

Key words: wordplay, pun, translation.

УДК 811.124

Душка-Іванов А. студ.,
Институт філології КНУ імені Тараса Шевченка

**ЛАТИНСЬКОМОВНІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ
ІЗ СОМАТИЧНИМ КОМПОНЕНТОМ:
ПРИРОДА, СУТНІСТЬ, ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ**

У статті розглядаються лінгвістичні параметри аналізу фразеологізмів із соматичним компонентом у дослідженнях мовознавців ХХ-початку ХХІ століття.